

xvi PHILOSOPHORUM INDEX ALTER.

		Stilpo.	269
		Strato.	
Manzilius.	467	Thales.	1
Parmenides.	82	Theodorus.	287
Perseus.	311	Theophrastus.	259
Phaedrus.	499	Timæus.	61
Pherecydes.	7	Xenocrates.	243
Philo.	483	Xenophanes.	15
Plato.	183	Xenophon.	
Polemo.	267		
Pofidonius.			
Protagoras.	163	Zeno, Citiæus.	279
Pyrrho.	251	Eleater.	119
Pythagoras.	31	Sidonius.	499
Socrates.	155		
Speusippus.	235		
Sphaerus.	212		

M. TULLII
CICERONIS
LUCULLUS,
SIVE
ACADEMICORUM
LIBER SECUNDUS.
ARGUMENTUM.

Postea quam Cicero in Hortensio Philosophiam verissimis, atque amplissimis ornavit laudibus, statuit, cum multa philosophandi genera colerentur, Platoniorum, Peripateticorum, Stoicorum, Academicorum, Epicureorum, quod ipse maxime omnium approbaret, ostendere. Ea vero fuit Academia novæ ratio. Hoc autem fecit scriptis primum libris duobus Academicis, quorum unum CATULUM, LUCULLUM alterum appellavit: post mutato consilio, ac ea re, ac questione copiosius, atque accuratius tractata, libris Academicis alteris quatuor, quos ad Varronem emisit. Ex priore
Tom. II. scri.

scriptione Lucullum habemus; ex posteriore duntaxat primi libri particulam: Reliqua vis verustatis consumpsit. SIGONIUS, in Fragm. Tomo nostro III.

In hoc libro post præfationem de laudibus Luculli, & de instituto suo, occasioneque disputationis, Lucullus ingreditur disputationem contra Academicos. Cujus summa hæc est: esse natura, quæ comprehendi possint, hoc est e definitione Zenonis, quam rejiciebat Philo, talia visa (παρρησια) impressa efficta ex eo unde essent, qualia esse non possent ex eo, unde non essent, in quo tota controversia agitur. Initio facta a sensibus, ostendit sensuum judicia vera & certa esse, si sani sint & valentes, & omnia removeantur, quæ obstant & impediunt, in primis si exorcizatio & ars adhibeatur. Qualia autem sint, quæ sensibus percipiuntur, talia esse etiam, quæ sensibus quidem non percipiuntur ipsis, sed quodammodo tamen, nempe genera & formas. Ex his oriri evolas notitias, quæ si falsæ aut incertæ essent, neque uti iis, neque repugnans a consentaneo discernere possemus; memoriam, omnes artes, virtutesque tolli, sapientiam, rationem, decreta philosophiæ, quæ non modo falsa, sed fixa & rata esse debeant, omnia menti humanæ attributa vite cum instrumenta & adjumenta, tum ornamenta; cap. 7. 10. Rejicit deinde cum hos, qui certum negabant, verisimile concedebant, quod sublata veri & falsi notione, & constituta communitate veri cum falso, similitudo veri judicari non posset: tum eos, qui percepta cum negent, perspicua largiuntur; neque enim perspicuum esse aliquid posse, v. g. ævem albam esse, quando accidere posset, ut ea nigra sit, cap. 10. 11. Quoniam autem perceptio cum assensione conjuncta sit, de ejus firmitate paucissima dicit, cap. 12. His disputatis ad objectiones Academicorum responder, & expositis (cap. 13.) totius rationis eorum fundamentis, ostendit, aut eorum ratiocinationes, quibus nihil comprehendi pugnent, incertas esse, aut falsum id, quod disputent, cap. 14. Sed ut pares esse Academicis possimus, neque a veritate desciscamus, opus esse primo, ut quæ pro perspicuitate responderi possint, teneamus; deinde captiosis eorum interrogationibus occurrere possimus, cap. 15. Itaque explicatis tribus Aca-

demi-

demicorum argumentis, (quorum primum & ultimum est genus illud interrogandi, quod soriten veteres vocabant) quibus concedunt, nihil inter visa falsa & vera interesse, iis, cap. 16. 17. 18. responder, & totum illud genus interrogandi rejicit, & vitiosum putat. His singulis deinde responder Cicero, posteaquam primo se Lucullo excusaverat de philosophiæ Academicæ studio, confessusque erat, se magnum esse opinatorem, hoc est sepe assentiri etiam non perceptis; negare autem sapientis esse, vel ex ipsa Stoica disciplina, assentiri incertis, quoniam, qui assentitur, non possit non interdum falsis assentiri, atque adeo opinari tantum, quod esset a sapientis gravitate distinctissimum, cap. 20. 21. deinde vero de Antiochi in deserenda Philonis disciplina levitate pauca dixerat, cap. 22. Adductis ergo summorum hominum auctoritatibus, qui nihil certi esse contenderint, cap. 23. 24. sensuum veritatem impugnat. Aut cum Epicuro dicendum esse, sensus nunquam fallere hominem, & si semel mentiri sint, nunquam iis credendum; quod esset absurdum, cum propter heretudinem oculorum multa non videamus, multa aliter ac sint, & ipsius Stoicorum causæ periculosum: aut cum Lucullo, alia sensuum visa esse vera, alia falsa; quo sumpro, nullam verorum a falsis discernendorum notam relinquit, cap. 25. 26. Male autem obici, artificis adhibitis & cogitatione effici posse, ut intelligamus, aliter res esse ac videantur, somnia ubi evigilaverimus falsa putari, & visa vinolentorum & furiosorum, ubi se receperint. Nam de hoc non disputari, sed qualia hæc videantur, cum videntur; id queri. Non enim esse dubium, quin, cum videntur, probentur; ex quo efficiatur, inter visa vera & falsa ad animi assensum nihil interesse, cap. 25. 28. Neque rationem magis quicquam ac sensus percipere. Nam quod Dialecticæ multum Stoici tribuant, primo Dialecticum non posse de rebus v. g. Geometricis judicare, nisi Geomeriam didicerit; deinde non posse solvere soritas, propterea quod natura rerum nullam nobis dederit cognitionem finium, ut ulla in re statuere possimus, quatenus; idque magno argumento esse, falsam esse illam definitionem, effatum esse id, quod aut verum, aut falsum sit, cap. 28. 30. Quod sublata perceptione, quamvis relicta probabilitate,

A 2

viam

viram omnem, sensum, memoriam, artem, &c. tolli putet, in eo valde errare. Nam in plerisque actionibus, vel Stoicis consentientibus, tanquam in navigando probabilitate homines duci, eamque ad actiones sufficere; eadem sentire Academicum, qua Stoicum, nihil nutari, iudicio tantum utrumque discrepare, quod in ipsos sensus nullam vim habeat: memoria etiam errores, non tantum comprehensa, teneri: in artibus autem plerisque nos probabilitate duci, nihil Dialectica opus esse, cap. 30. 34. Neque repugnantia dicere, ex Antiochi mente; qui concedat, visa esse vel vera, vel falsa, & contendat tamen ea nihil inter se differre. Neque enim verum ab Academicis omnino tolli, sed tantum recipiendi signum, cap. 34. a cap. 35. Deinde usque ad 47. addit longam & jucundam disputationem de dissensionibus Philosophorum summorum in omnibus philosophia partibus, ex quo intelligatur, nihil exploratum esse, sed in omnibus probabilitatem esse sequendam, adeo, id quod omnes, prater Stoicos, concedant, sapientem opinari posse. JOAN. AUG. ERNESTUS.

LUCULLUS, sive ACADEMICORUM liber II. Hunc indicem libro præfiximus, cum vulgo detur Academicarum questionum liber secundus, seu potius, ut eum numerat Nonius, IV. qui inscribitur Lucullus. Absurde: nam Academicorum librorum duæ fuerunt editiones. Prior duobus libris fuit comprehensa, quos Catulum vocavit Tullius & Lucullum: adeo ut Lucullus bice, si modo prologum demas, fuerit editionis primæ liber secundus. Postea mutato consilio hæc Academica refinxit scriptor, & ex duobus quatuor libros fecit, quos ad Varronem misit. Ex his primæ tantum pars jam superest; licet Nonius eos legerat integros, ut ex fragmentis liquebit. Rem totam luculenter narrat Cic. lib. XIII. ad Att. Vide sis ep. 16. 19. &c. DAVISIUS.

I.

AGNUM ingenium L. Luculli, magnumque optimarum artium studium, tum omnis liberalis & digna homine nobili ab eo percepta doctrina, quibus temporibus florere in foro maxime potuit, caruit omnino rebus urbanis¹. Ut enim admodum adolefens cum fratre, pari pietate & industria prædito, paternas inimicitias² magna cum gloria est persecutus, in Asiam quæstor profectus, ibi permultos annos admirabili quadam laude provinciam præluit: deinde absens³ factus ædilis, continuo prætor:

DELECTUS COMMENTARIORUM.

¹ Caruit omnino rebus urbanis] Gruterus rescriptit, humanis, & stolidum esse ait illud prius. Sed rejecta Gruteri emendatione, nihil mutandum. Stat enim sententia, eamque Cicero explicat, ubi hæc subiungit: *Dicitur, quam velle, tanta viri virtutis æque ingenii peregrinitas absente ab oculis & ferri, & curie.* Anonymus. Res urbanas aliquando rustici opponebant Romani. Sic apud Plautum, *Cæm. At. I. Sc. I.* servus quidam rusticus a rebus urbanis abstinere iubetur. At eo sensu vox illa in hoc Tullii loco accipi nequit. Sæpius res urbanæ a bellicis distinguebantur: nec sane dubitari potest, quin in eadem significatione rerum urbanarum mentio facta fuerit in eo, de quo agitur, loco. Juvenis enim adhuc Lucullus ædilis factus est anno L. C. DCLXXIV. & prætor urbanus ann. DCLXXVI. ac tandem consul anno DCLXXIX. Ita ut per omnes urbanorum magistratum gradus ad supremum usque fuerit evehsus, & ætatis annum quadragesimum tertium impleverit, antequam res bellicas artingeret. Cum igitur falsissimum sit, in ætatis flore Lucullum rebus urbanis omnino caruisse, necesse est in mendo cubare ea Ciceronis verba, de quibus agitur; quæ tamen unius literulæ restitutione facile sanari possunt. Legendum enim suspicor: *Claruit omnino rebus urbanis.* Sensus est, Lucullum, quo tempore licuit ei per publica negotia in urbe versari, non in foro solum, sed etiam in magistratibus gerendis maximam gloriam esse consecutum. Quod ex sequentibus patet, & a Plutarcho abunde

confirmatur. *Bubærius.*

² Paternas inimicitias] Luculli pater *Ἰδὸ κλέπτης*, accusatore Servilio arguit. Hic a Lucullo peculatus infimulabatur; ac incolumnis evasit. Vide Plutarchum in Lucullo, *Dasistat*.

³ Absens factus ædilis, continuo prætor, licet omni celerius legis præmio] *Ædilitatem prætura biennio post consequetur, quod sæpe iam, & opinor, primi olim docuimus.* Lucullus autem, Syllanarum partium adiutor, cum ædilis fuisset, continuo prætor factus est beneficio legis, ut opinor, a Sylla dictatore late, ut iis, qui partes ante tempus capere liceret. Nam apud Appianum lib. I. scriptum est, lege Syllæ cautum, ne quis, ommissa prætura, consul fieri posset. Quod Cicero etiam significat XI. in Antonium, his verbis: *Vopiscus ex ædilitate consulatum petiit: solentur legibus.* Verisimile autem ædilitum in ea lege de magistratuum intervallo, sed exceptos esse eos, quorum opera in bello usus esset: itaque præmium legis hic appellat Cicero. Quod autem ait, *licet*: non ideo abrogatam postea legem Syllæ significat, (nam eam valere locus ex XI. Philippica proxime recitatus indicat) sed neminem iam uti ejus legis beneficio: cum ii, qui pro Sylla contra Marium pugnaverant, aut honores, ipso vivente Sylla, jam cepissent, aut vita excessissent, aut certe ita senes essent, ut de petenda ædilitate aut prætura minime jam cogitarent. P. Manutius.

tor: (licebat enim celerius legis ⁴ pramio) post in Africam: inde ad consulatum, quem ita gessit, ut diligentiam admirarentur omnes, ingenium agnoscerent: post ad Mithridaticum bellum-missus a senatu, non modo opinionem vicit omnium, quæ de virtute ejus erat, sed etiam gloriam superiorum. Idque eo fuit mirabilis, quod ab eo laus imperatoria non admodum expectabatur, qui adolescentiam in forensi opera, quæturæ diuturnum tempus, Murena bellum in Ponto gerente, in Asiæ pace consumpsit. Sed incredibilis quædam ingenii magnitudo non desideravit indocilem ⁵ usum disciplinam. Itaque cum totum iter & navigationem consumpsisset, partim in percontando a peritis, partim in rebus gestis legendis, in Asiam factus imperator venit, cum esset Roma profectus rei militaris rudis. Habuit enim divinam quandam memoriam rerum; verborum majorem Hortensius. Sed, quo plus in negotiis gerendis res quam verba profunt, hoc erat memoria illa præstantior: quam fuisse in Themistocle, quem facile Græciæ principem ponimus, singularem ferunt. Qui quidem etiam pollicenti cuidam se artem ei memoriæ, quæ tum primum proferebatur, traditurum, respondisse dicitur, *oblivisci se malle discere*: credo, quod hærebant in memoria quæcumque audierat aut viderat. Tali ingenio præditus Lucullus adjunxerat etiam illam, quam Themistocles præverat, disciplinam. Itaque, ut literis consignamus, quæ monumentis mandare volumus: sic ille in animo res inculptas habebat. Tantis ergo imperator in omni genere belli fuit, præliis, oppugnationibus, navalibus pugnis, totiusque belli instrumentis & apparatu ⁶, ut ille rex post Alexandrum maximus hunc a

⁴ Legis pramio] Intelligere videtur legem Corneliam; qua licebat iis qui Syllæ partes essent fecuti, magistratus ante tempus capere. Vide *Paulum Merulam* de Leg. Rom. cap. 24. §. 36. *Davus*.

⁵ Indocilem usum disciplinam] Indocilis est, qui non docetur. *Propertius*, lib. I. Eleg. II. 12.

Et sciat indociles currere lymphæ vias. *Ovidius Fast.* III. 119.

Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes.

Indocilis autem dicitur *usus disciplinae*, quia quod docetur, opponitur experientia. *Apulejus* de *Habitu Doctr.* *Platon.* lib. II. *Justitiam artem eruditæ ac disciplinam præcat, & nunc docilem esse, nunc autem experientia provenire. Indocilis* igitur *arsis*, aut *inartificialis*, denotat. Idem.

⁶ Totiusque belli instrumentis & apparatu] In libris *Victorianis* erat *instrumento* & *apparatu*; quæ scriptura longe commodior profecto est. Nam erit illa *instata* *Ciceroni* *ἐπιπλοῦντος*: commodissima, in qua, si *instata*

se majorem ducem cognitum, quam quemquam eorum, quos legisset, fateretur. In eodem tanta prudentia fuit in constituendis temperandisque civitatibus, tanta æquitas, ut hodie sit Asia Luculli institutis servandis, & quasi vestigiis persequendis. Sed, etsi magna cum utilitate reipublicæ, tamen diutius quam vellem tanta vis virtutis atque ingenii peregrinata absuit ab oculis & fori & curiæ. Quin etiam, cum victor a Mithridatico bello revertisset, inimicorum calumnia triennio tardius, quam debuerat, triumphavit. Nos enim consules introduximus pæne in urbem curram clarissimi viri: cujus mihi consilium & auctoritas quid tum in maximis rebus profuisset dicerem, nisi de me ipso dicendum esset; quod hoc tempore non est necesse. Itaque privabo illum potius debito testimonio, quam id cum mea laude communicem.

II. Sed, quæ populari gloria decorari in Lucullo debuerunt, ea fere sunt & Græcis literis & Latinis celebrata. Nos autem illa externa cum multis: hæc interiora cum paucis ex ipso sæpe cognovimus. Majore enim studio Lucullus cum omni literarum generi, tum philosophiæ deditus fuit, quam, qui illum ignorabant, arbitrabantur. Nec vero ineunte ætate solum, sed & quæstor aliquot annos, & ipso in bello: in quo ita magna rei militaris esse occupatio solet, ut non multum imperatori sub ipsis pellibus ⁷ otii relinquatur. Cum autem e philosophis, ingenio scientiaque putaretur Antiochus, Philonis auditor, excellere, eum secum & quæstor habuit, & post aliquot annos imperator: cumque esset ea memoria, quam ante dixi, ea sæpe audiendo facile cognovit, quæ vel semel audita meminisse potuisset. Delecebatur autem mirifice lectione librorum, de quibus audiebat.

Ac vereor interdum, ne talium personarum, cum amplificare velim, minuan etiam gloriam. Sunt enim multi, qui omnino Græcas non ament literas: plures, qui philosophiam: reliqui, qui, etiam si hæc non improbent, tamen earum rerum

disputantur diceretur, apparatus item dicendum fuerat: neque aliud est hic *instrumento* unitatis appellatione, quam in libro primo de *Finibus*, ubi dicitur, *Quid enim opus tanto instrumento in optimis artibus con-*

parantur? *Faber*.

⁷ Sub ipsis pellibus] Tentoria videlicet ex pellibus erant confecta. Vide *Just. Lipsium* *Mil. Rom.* lib. V. *Dial.* 5. & *Fr. Hotomanum* ad *Cæsaris* lib. III. E. G. cap. 29. II.

disputationem principibus civitatis non ita decoram putent. Ego autem, cum Græcas literas M. Catonem in senectute didicisse acceperim; Publii autem Africani, historiæ loquantur⁸, in legatione illa nobili, quam ante censuram obit, Panætium unum omnino comitem fuisse: nec literarum Græcarum, nec philosophiæ jam ullum auctorem requiro.

Restat, ut iis respondeam, qui sermonibus ejusmodi nolint personas tam graves illigari. Quasi vero clarorum virorum aut tacitos congressus esse oporteat, aut ludicros sermones, aut recitum colloquia leviorum. Etenim, si quodam in libro⁹ vere est a nobis philosophia laudata, profecto ejus tractatio optimo atque amplissimo quoque dignissima est: nec quidquam aliud videndum est nobis, quos populus Romanus hoc in gradu collocavit, nisi ne quid privatis studiis de opera publica detrahamus. Quod si, cum¹⁰ fungi munere debeamus, non modo operam nostram nunquam a populari coetu removemus, sed ne literam quidem ullam facimus, nisi forensem; quis reprehendet nostrum otium, qui in eo non modo nosmetipsos hebecere & languere nolumus, sed etiam ut plurimis profimus enitimur? Gloriam vero non modo non minui, sed etiam augeri arbitramur eorum, quorum ad populares illustresque laudes has etiam minus notas minusque pervulgatas adjungimus.

Sunt etiam, qui negent, in iis, qui in nostris libris disputent, fuisse earum rerum, de quibus disputatur, scientiam. Qui mihi videntur non solum vivis, sed etiam mortuis invidere.

III. Restat unum genus reprehensorum, quibus Academiæ ratio non probatur. Quod gravius ferremus, si quisquam ullam disciplinam philosophiæ probaret, præter eam, quam ipsæ sequeretur. Nos autem, quoniam¹¹ contra omnes dice-

⁸ In legatione illa nobili] Vide sis Athenæum, lib. vi. pag. 273. Justinum, lib. xxxviii. cap. 8. Val. Max. lib. iv. cap. 3. 13. Strabonem, lib. xiv. p. 985. Plutarchum in Apophthegm. & Ant. Bændinellum, Loc. Controv. §. 15. Idem.

⁹ In libro] Horrenio.

¹⁰ Cum fungi munere debeamus] Fortasse, Cum fungi munere debeamus... removimus... fecimus. Passerat.

¹¹ Contra omnes dicere, qui scire sibi videntur, solemus] Academiæ percipi nihil posse dicebant præter unum illud, nihil posse percipi. In hac autem heresi Cicero cum esset;

re, qui scire sibi videntur, solemus: non possumus, quin alii a nobis dissentiant, recusare. Quanquam nostra quidem causa facilis est, qui verum invenire sine ulla contentione volumus: idque summa cura studioque conquirimus. Etsi enim omnis cognitio multis est obstructa difficultatibus, eaque est & in ipsis rebus obscuritas, & in judiciis nostris iniquitas, ut non sine causa & doctissimi & antiquissimi invenire se posse, quod cuperent, diffisi sint; tamen nec illi desecerunt, neque nos studium exquirendi defatigati relinquemus, neque nostræ disputationes quidquam aliud agunt, nisi ut in utramque partem dicendo & audiendo eliciant, & tanquam expriment aliquid, quod aut verum sit, aut ad id quam proxime accedat.

Neque inter nos & eos, qui se scire arbitrantur, quidquam interest, nisi quod illi non dubitant, quin ea vera sint, quæ defendunt: nos probabilia multa habemus, quæ sequi facile, affirmare vix possumus. Hoc autem liberiores & solutiores sumus, quod integra nobis est judicandi potestas; nec, ut omnia, quæ perscripta & quasi imperata sint, defendamus, necessitate ulla cogimur. Nam cæteri primum ante tentur adstricti, quam, quid esset optimum, judicare potuerunt. Deinde infirmissimo tempore ætatis aut obsecuti amico cuidam, aut una alicujus, quem primum audierunt, oratione capti, de rebus incognitis judicant, &, ad quamcumque sunt disciplinam quasi tempestate delati, ad eam, tanquam ad saxum, adhærescunt. Nam, quod dicunt omnia se credere ei, quem judicent fuisse sapientem: probarem, si id ipsum eus & indocti judicare potuissent. Statuere enim, qui sit sapiens, vel maxime videtur esse sapientis. Sed¹², ut potuerint, po-

Tom. II.

B tue-

esse: non erat cur alios a se dissentire molle ferret: id enim ab iis solet fieri, qui scire sibi videntur; contra quos Academiæ solent dicere. Sunt qui legant, contra omnes dicere, quæ videntur: quos secuti non sumus. Non enim contra omnes dicere, quæ videbantur, soli Academiæ solebant; quod commune omnium erat: sed contra omnes qui scire videbantur; quod proprium erat Academicorum, negantium quidquam sciri

& affirmari posse. P. Manutius. 12 Sed, ut poterint] Vulgo, Sed ut poterint omnibus rebus, &c. Omitimus Manutii, Fabri, ac Davissii conjecturas. Videndus tamen Muretus, Var. Leç. VII. 18. Quanquam facit satis Lambini, quam representamus, lectio: nihil enim, ut ipse ait, neque ad Ciceronis sensum accommodatus, neque scripturæ receptæ affinis excogitari potest. Olivetus.

tuerunt omnibus rebus auditis, cognitissimam reliquorum sententiam. Judicaverunt autem re semel audita, atque ad unius se auctoritatem contulerunt. Sed nescio quo modo plerique errare malunt, eamque sententiam, quam adamaverunt, pugnantissime defendere, quam sine pertinacia, quid constantissime dicatur, exquirere.

Quibus de rebus & alias sæpe nobis multa quaesita & disputata sunt, & quondam in Hortensii villa, quæ est ad Baucos, cum eo Catulus & Lucullus nosque ipsi postredie venissemus, quam apud Catulum fuisset. Quo quidem etiam maturius venimus, quod erat constitutum, si ventus esset, Lucullo in Neapolitanum, mihi in Pompejanum navigare. Cum igitur pauca in xylo¹³ locuti essemus, tum eodem in spatio confestim.

IV. Hic Catulus, Etsi heri, inquit, id, quod quaerebatur, pæne explicatum est, ut tota fere quaestio tractata videatur: tamen exspecto ea, quæ te pollicitus es, Luculle, ab Antiocho audita, dicturum. Equidem, inquit Hortensius, feci plus quam vellem. Totam enim rem Lucullo integram servari oportuit. Et tamen fortasse servata est. A me enim ea, quæ in promptu erant, dicta sunt: a Lucullo autem reconditiora desidero.

Tum ille, Non sane, inquit, Hortensi, conturbat me exspectatio tua; etsi nihil est iis, qui placere volunt, tam adversarium: sed quia non laboro quam valde ea, quæ dico, probaturus sim, eo minus conturbor. Dicam enim, nec mea, nec ea, in quibus, si non fuerint, non vinci me malim quam vincere. Sed mehercule, ut quidem nunc se causa habet, etsi hesterni sermone labefactata est, mihi tamen videtur esse verissima. Agam igitur sicut Antiochus agebat. Nota enim mihi res est. Nam & vacuo animo illum audiebam, & magno studio eadem de re etiam sapius: ut etiam majorem expectationem mei faciam, quam modo fecit Hortensius.

Cum ita esset exorsus, ad audiendum animos ereximus. At ille,

¹³ In xylo] Xylus videtur locus subdialis, ante domum positus, & pro vario domorum ingenio variis modis ornatus. Vide J. Fr. Gronovium ad Seneca de Ira lib. III. cap. 18. & Aug. Buchnerum ad Plinii lib. IX. epist. 7. *Devisus*.

ille, Cum Alexandria quaestor, inquit, essem, fuit Antiochus mecum: & erat jam antea Alexandria familiaris Antiochi Heraclitus Tyrius, qui & Clitomachus multos annos & Philonem audierat, homo sane in ista philosophia, quæ nunc prope dimissa revocatur, probatus & nobilis: cum quo & Antiochum sæpe disputantem audiebam: sed utrumque leniter. Et quidem isti libri duo Philonis, de quibus heri dictum a Catulo est, tum erant allati Alexandriam, tumque primum in Antiochi manus venerant: & homo natura lenissimus (nihil enim poterat fieri illo mitius) stomachari tamen coepit. Mirabar: neque enim unquam antea videram. At ille, Heracliti memoriam implorans, querere ex eo, viderentur illa Philonis? aut ea num vel e Philone, vel ex ullo Academico audivisset aliquando? Negabat: Philonis tamen scriptum agnoscebat: nec id quidem dubitari poterat. Nam aderant mei familiares & docti homines, P. & C. Selli, & Terrilius Rogus: qui se illa audisse Romæ de Philone, & ab eo ipso illos duos libros dicerent descripsisse. Tum & illa dixit Antiochus, quæ heri Catulus commemoravit a patre suo dicta Philoni, & alia plura: nec se tenuit, quin contra suum doctorem librum etiam ederet, qui Sosus¹⁴ inscribitur. Tum igitur & cum Heraclitum studiose audirem contra Antiochum disserentem, & item Antiochum contra Academicos, dedi Antiocho operam diligentius, ut causam ex eo totam cognoscerem. Itaque complures dies, adhibito Heraclito doctisque compluribus, & in his Antiochi fratre Aristote, & præterea Aristone & Dione, quibus ille secundum fratrem plurimum tribuebat, multum temporis in ista una disputatione consumpsimus. Sed ea pars, quæ contra Philonem erat, prætermittenda est: minus enim acer est adversarius is, qui ista, quæ sunt heri defensa, negat Academicos omnino dicere. Etsi enim mentitur, tamen¹⁵ est adversarius lenior. Ad Arcefilam, Carneademque veniamus.

B 2

V. Quæ

¹⁴ Sosus] Acalonita. Stoicus insignis, de quo Stephanus Byz. in *Alexandria*. Vide J. F. Fabricii Bibl. Gr. lib. 3. cap. 25. *Orac Paris.* 4. 5. *Davivius*.
¹⁵ Tamen est adversarius lenior] Lambide quo Stephanus Byz. in *Alexandria*. Vide no placuit lenior; & cum eo faciunt *Elieus*.

V. Quæ cum dixisset, sic rursus exorsus est: Primum mihi videmini, (me autem nomine appellabat) cum veteres physicos nominatis, facere idem, quod seditiosi cives solent, cum aliquos ex antiquis claros viros proferunt, quos dicant fuisse populares, ut eorum ipsi similes esse videantur. Repetunt jam a P. Valerio, qui, exactis regibus, primo anno consul fuit: commemorant reliquos, qui leges populares de provocationibus tulerint, cum consules essent: tum ¹⁶ ad hos notiores, C. Flaminiū, qui legem agrariam aliquot annis ante secundum Punicum bellum tribunus plebis tulerit, invito senatu, & postea bis consul factus sit. L. Cassium, Q. Pompejum illi quidem, etiam P. Africanum referre in eundem numerum solent. Duos ¹⁷ vero sapientissimos & clarissimos fratres, P. Crassum & P. Scævolum, ajunt Tib. Graccho auctores legum fuisse, alterum quidem, ut videmus, palam: alterum, ut suspicamur, obscurius. Addunt etiam C. Marium; & de hoc quidem nihil mentiuntur. Horum nominibus tot virorum atque tantorum expositis eorum se institutum sequi dicunt. Similiter vos cum perturbare, ut illi rempublicam, sic vos philosophiam bene jam constitutam velitis, Empedoclem, Anaxagoram, Democritum, Parmenidem, Xenophanem, Platonem etiam & Socratem profertis. Sed neque Saturninus (ut nostrum inimicum potissimum nomen) simile quicquam habuit veterum illorum, nec Arcefilæ calumnia conferenda est cum Democriti verecundia. Et tamen isti physici raro admodum, cum hærent aliquo loco, exclamant quasi mente incitati: Empedocles quidem, ut interdum mihi furere videatur: abstrusa esse omnia, nihil ¹⁸ nos senti-

¹⁶ Dum ad hos notiores] Vulgatorum librorum pessimam interpolationem nos ex re ipsa, veteribusque libris sic mutamus: Tum ad hos notiores, C. Flaminiū, (qui legem agrariam aliquot annis ante secundum Punicum bellum tribunus plebis tulerit, invito Senatu, & postea bis consul factus sit) L. Cassium, Q. Pompejum. Illi quidem etiam P. Africanum Sc. Idem.

¹⁷ Duos fratres] Quod fratres hic Lambinus tollit, nihil necesse est. Fuisse e-

nim hos fratres scribunt nominatim Cicero, & Gellius; & Pomponius juriconsultus. Ad rem vero quod attinet, Crassum fuisse Graccho suspicari licet ex Plutarcho, qui de Scævola dicit aperte, ut hic Cicero, cum inducit Nasticam dicentem in Gracchis p. 833. Εὐὸ πάλιν, ἔρη, ἀπέδωκεν ὁ Κράσος τὴν πύλην &c. Faber.

¹⁸ Nihil nos sentite, nihil cernere, nihil enim quale sit posse reperire] Respicit ad hos Empedoclis vericulos,

.... Τὸ

re, nihil cernere: nihil omnino, quale sit, posse reperire. Majorem autem partem mihi quidem omnes isti videntur nimis etiam quædam affirmare, plusque profiteri se scire, quam sciant.

Quod si illi tum in novis rebus, quasi modo nascentes, hæsitaverunt, nihilne tot seculis, summis ingenis, maximis studiis, explicatum putamus? Nonne, cum jam philosophorum disciplinæ gravissimæ constitissent, tum exortus est, ut in optima republica Tib. Gracchus, qui otium perturbaret, sic Arcefilas, qui constitutam philosophiam everteret, & in eorum auctoritate delitesceret, qui negassent quidquam sciri aut percipi posse? Quorum e numero tollendus est & Plato & Socrates: alter, quia reliquit perfectissimam disciplinam, Peripaticos & Academicos, nominibus differentes, re congruentes: a quibus Stoici ipsi verbis magis quam sententiis dissenserunt. Socrates autem de se ipse detrahens in disputatione, plus tribuebat iis, quos volebat refellere. Ita cum aliud diceret atque sentiret, libenter uti solitus est ea dissimulatione, quam Græci εἰρωνείαν vocant: quam ait etiam in ¹⁹ Africano fuisse Fannius: idque propterea vitiosum in illo non putandum, quod idem fuerit in Socrate.

VI. ²⁰ Sed fuerint illa vetera, si vultis, incognita. Nihil est igitur actum, quod investigata sunt, posteaquam Arcefilas Zenoni, ut putatur, obtruncans, nihil novi reperenti, sed emendanti superiores, immutatione verborum, dum hujus definitiones labefactare vult, conatus est clarissimis rebus tenebras

.... Τὸ δὲ ὅλον ἔχεται ἄπειρον οὐτως, ἔρ' ἐπιδερῶν τὴν ὁ ἀνδραγῶν ἔρ' ἔπικροτά,

ὄντι ἰδὲ παρονομαστῶν
Ubi tamen, nisi fallor, sententia postulat ut rescribatur

.... Τὸ δὲ ὅλον ἔχεται ἄπειρον.

Ἄπειρον. ὄντι ἐπιδερῶν &c.

Ἄπειρον est unum, ut interpretatur Suidas, & in eo sensu legitur apud Homerum. Empedoclis locus extat apud Sextum Empiricum advers. Mathem. lib. vii. §. 122. alioquin. Vide Isaac. Casaubonum ad Laertii X. 73. Davisius. Plutarchus, libro de audientis potis, eisdem laudat versus.

¹⁹ In Africano] Vide lib. III. de Orat. cap. 67.

²⁰ Sed fuerint illa vetera, si vultis, incognita. Nihilne est igitur actum, quod investigata sunt, posteaquam Arcefilas Zenoni] Levi mutatione verborumque traiectione legem, sed fuerint illa veteribus, si vultis, incognita. Investigata sunt postea. Nihilne igitur actum, quod Arcefilas Zenoni Sc. His dudum scriptis, Cl. Walkerum reposuisse video, sed fuerint illa veteribus incognita. Nihilne est ergo actum, quod investigata sunt postea? Nam Arcefilas obducere. Davisius.

bras obducere? Cujus primo non admodum probata ratio, quanquam floruit cum acumine ingenii, tum admirabili quodam lepore dicendi, proxime a Lacyde solo retenta est: post autem ²¹ confecta a Carneade, qui est quartus ab Arcefila. Audivit enim Hegefinum, qui Evandrum audierat, Lacydis discipulum, cum Arcefila Lacydes fuisset. Sed ipse Carneades diu tenuit: nam nonaginta vixit annos: & qui illum audierant, admodum floruerunt. E quibus industria plurimum in Clitomacho fuit: declarat multitudo librorum. Ingenii non minus in hoc ²², quam in Charmada ²³ eloquentiæ, in Melanthio Rhodio suavitatis. Bene autem nosse Carneadem Stratoniceus Metrodorus putabatur. Jam Clitomacho Philo vester operam multos annos dedit. Philone autem vivo patrocinium Academia non defuit.

Sed, quod nos facere nunc ingredimur, ut contra Academicos differamus: id quidam e philosophis, & ii quidem non mediocres, faciendum omnino non putabant: nec ²⁴ vero esse

* Vid. Man. Gg. confila

²¹ Conficla a Carneade] Optime correxit Lambinus. Nam qui possit intelligi Arcefilæ ratio, conficla a Carneade, qui fuit, ut hic dicitur, quartus ab Arcefila? Potuit etiam confirmare ex his verbis lib. I. de Nat. Deorum. Hæc in philosophia ratio contra omnia differendi, proficla a Socrate, reperita ab Arcefila, confirmata a Carneade &c. Convenit cum conficla. Id autem valebat idem quod absoluta. Faber.

²² In hoc] Non de Clitomacho, sed de alio quodam Carneadis discipulo videtur hic agi. Quam ob causam Gulielmus voluit, ingenii non minus in Emone, in Charmada eloquentia. Ast Emone in Cappadocia numeratum fuisse non constat. Eo quidem magistro Mentor est usus, de quo lepidam fabulam videas licet apud Eusebium Præp. Evang. lib. xiv. cap. 8. p. 738. & apud Laertium IV. 63. Verum is ævæus ἀριστοφλέας. Quid igitur? Liber S. Victoris, Paris. 4. & Reg. a prima manu representant, ingenii non minus in hac nomine, in Æc. Legerim ingenii non minus in Æschine, in Charmada eloquentia. Æschinem dico Neapolitanum, Philosophum Academicum, quem, licet Μεγαρίτης Πύθη μαθητὴν prodit Diogenes II. 64. a Carneade tamen institutum fuisse docet Plutarchus in libro an sciri sit gerenda Resp. Tom. II. pag. 791. Id etiam patet ex

Nostro de Orat. lib. I. cap. 11. Davifus.

²³ In Charmada eloquentia] Vulgo in Carneade. Quasi Carneades sui fuisset discipulus. Igitur statim vidi rescribendum in Charmada. Et sic olim reposuit Petrus Faber. Hinc, ut idem vir doctissimus optime monuit, apud Suidam in Πάτριον, non Ἀρκεφίλας, sed Χαρμίδης legi debet: quod observare neglexit Lud. Küsterus. Alii porro reponunt in Charmada: præstantissimus autem Fabricius ad Sexti Empirici Pyrrhon. Hypot. I. 32. in Charmida. Nihil interest; si quidem non modo Χαρμίδης de Χαρμίδης, sed etiam Charmadas; hic Carneadis discipulus nominetur. Vide Curium Fortunatianum Rhet. Schol. lib. III. p. 75. Idem. Vide Commentarium in lib. I. de Orat. cap. 11.

²⁴ Næ vero esse ullam rationem disputare cum iis] Sic Paulus Manutius ex codice Massiano reponit, nec vero esse ullam rationem disputare cum iis: Lambinus autem; delectis duabus vocibus, unaque addita, legit, nec enim verum esse disputare cum iis. Lego: nec enim verum esse ulla ratione disputare cum iis; ac ita fere conjectit J. M. Bruns. Verum, est æquum. Apud optimos auctores passim reperitur hic loquendi modus: quare verum pro iusto frequenter ponit recte notavit Priscianus, lib. xviii. col. 1180. Idem.

se ullam rationem disputare cum iis, qui nihil probarent: Antipatrumque Stoicum, qui multus in eo fuisset, reprehendebant. Nec definiri aiebant necesse esse, quid esset cognitio, aut perceptio, aut, si verbum e verbo volumus, comprehensio, quam κατανόησις illi vocant: eosque, qui persuadere velent, esse aliquid, quod comprehendi & percipi posset, inscienter facere dicebant, propterea quod nihil esset clarius ἐναργεῖα, ut Græci: perspicuitatem, aut evidentiam nos, si placet, nominemus; fabricemurque, si opus erit, verba, ne hic sibi (me appellabat jocans) hoc licere putet soli. Sed tamen orationem nullam putabant illustriorem ipsa evidentia reperiri posse, nec ea, quæ tam clara essent, definienda censebant. Alii autem negabant se pro hac evidentia quidquam priores fuisse disturos: sed ad ea, quæ contra dicerentur, dici oportere putabant, ne qui fallerentur. Plerique tamen & definitiones ipsarum etiam evidentiarum rerum non improbant: & rem idoneam, de qua quæretur, & homines dignos, quibuscum differatur, putant.

Philo autem, dum nova quædam commovet, quod ea sustinere vix poterat, quæ contra Academicorum pertinaciam dicebantur, & aperte mentitur, ut est reprehensus a patre Carulo, & ut docuit Antiochus, in id ipsum se induit, quod timebat. Cum enim ita negaret quidquam esse, quod comprehendi posset, (id enim volumus esse ἀκατάληπτον) si illud esset, sicut Zeno definiret, tale visum (jam enim hoc pro φαντασίᾳ verbum satis hesternò sermone trivimus) visum igitur

²⁵ Visum igitur impressum efficiuntque ex eo unde esset, quale esse non posset ex eo unde non esset] Lambinus, assentiens Fabro, dedit: visum igitur impressum efficiuntque ex eo quod esset, quale esse non posset ex eo quod non esset. Favet quidem ea quæ leguntur infra cap. 24. Favet etiam definitio Græca φαντασίαι, quam suppeditat Laertius VII. 50. & ex eo Suidas in φαντασίαι, Νούται δὲ, inquirunt, ἢ φαντασίαι ἢ ἀπὸ φαντασίας ἢ φαντασίαι ἀπὸ φαντασίας, ἢ φαντασίαι ἀπὸ φαντασίας, οἷα ἐκ τῆς γένεως ἀπὸ τῆς φαντασίας. Vide & Sextum Empiricum

them. lib. vii. §. 228. 402, 426. Mif. tamen adversantibus haud quicquam mutarim, cum res eodem fere redeat: ac nostram lectionem suis in codicibus reperit Augustinus, ut liquet ex lib. II. contra Academ. cap. 5. Idem. Sed Lambinus audiamus. Hic locus, inquit, restitutus est ex ipso Cicero infra cap. 24. Ibi: Quale igitur visum? Tum illud ita definiisse, ut eo quod esset, sicut esset, impressum & signatum & efficiunt. Sequitur paulo post: Hic Zenonem vidisse acute, nullum esse visum quod percipi posset, si id tale esset ab eo quod est, ut ejusmodi ab eo, quod non est, posset esse. Ut igitur hanc locum

igitur impressum effectumque ex eo, unde esset, quale esse non posset, ex eo, unde non esset: id nos a Zenone definitum rectissime dicimus. Qui enim potest quidquam comprehendere, ut plane confidas, id perceptum cognitumque esse, quod est tale, quale vel falsum esse possit? Hoc cum infirmat tollitque Philo, iudicium tollit incogniti & cogniti. Ex quo efficitur nihil posse comprehendere. Ita imprudens eo, quo minime vult, revolvitur. Quare omnis oratio contra Academiam suscipitur a nobis, ut retineamus eam definitionem, quam Philo voluit evertere. Quam nisi obtinemus, percipi nihil posse concedimus.

VII. Ordiamur igitur a sensibus: quorum ita clara iudicia & certa sunt, ut si optio naturæ nostræ detur, & ab ea deus²⁶ aliqui requiratur, contentane sit suis integris incorruptisque sensibus, an postulet melius aliquid: non videam, quid querat amplius. Neque vero hoc loco expectandum est, dum de remo inflexo, aut de collo columbæ respondeam. Non enim is sum, qui, quidquid videtur, tale dicam esse, quale videatur. Epicurus hoc viderit, & multa alia. Meo autem iudicio ita est maxima in sensibus veritas, si & sani sunt, & valentes, & omnia removentur, quæ obstant & impediunt. Itaque & lumen mutari sæpe volumus, & situs earum rerum, quas intuemur; & intervalla aut contrahimus, aut diducimus: multaque facimus usque eo, dum aspectus ipsæ fidem faciat sui iudicii. Quod idem fit in vocibus, in odore, in sapore: ut nemo sit nostrum, qui non in sensibus sui cuiusque generis iudicium requirat acrius. Adhibita vero

Iocum aliquanto obscuriorem declaremus, hoc dicebat Philo: Si Zeno recte definit visum quod percipi possit; (sic autem definit: Visum quod percipi possit, est quod impressum ac signatum est ex eo quod est, quale esse non potest ex eo quod non est) verum est nihil comprehendere, nihilque percipi posse. At Zeno visum definit non recte. Aliquid igitur comprehendere potest. Efficitur autem edendum curavimus. Mantuanam editionem feci; quamvis in omnibus libris effectum scriptum invenimus. Lambinur.

²⁶ *Deus aliqui requiratur*] Sic habet Victoriana editio, quam expressit Gronoviana. in aliis est, *aliquis*. Porro *qui*, *quique*, *aliqui* occurrit apud bonos auctores pro *quis*, *quisquis*, *aliquis*. Plant. Amph. I. r. 1. *Qui me alter est audacior homo?* Aulul. iv. 10. ⁴⁵ *Ab eo, quique est, inde pascor.* Cælius, famil. viii. 8. *Cum qua sit aliqui deprehensur.* Vide Oberri Giffanil Conlectanea in Lucetium, v. *qui pro quis*. Cæterum, ut hic, *deus aliqui*, pro *aliquis*, sic infra cap. 34. *Herculi quendam laborem*, pro *Herculis*. Ollivetus.

exercitatione & arte, ut oculi pictura teneantur & aures cantibus, quis est, quin cernat, quanta vis sit in sensibus? Quam multa vident pictores in umbris & in eminentia, quæ nos non videmus? Quam multa, quæ nos fugiunt in cantu, exaudiunt in hoc genere exercitati? qui primo inflatu tibicinis Antioam esse ajunt, aut Andromacham, cum id nos ne suspicemur quidem. Nihil necesse est de gustatu & odoratu loqui; in quibus intelligentia, etsi vitiosa, est quædam tamen.

Quid de tactu, & eo quidem, quem philosophi interiorem vocant, aut doloris, aut voluptatis, in quo²⁷ Cyrenaici solo putant veri esse iudicium, quia sentiatur? Potestne igitur quifquam dicere, inter eum qui doleat, & inter eum qui in voluptate sit, nihil interesse? aut, ita qui sentiat, non aperiissime insaniat?

Atqui qualia sunt hæc, quæ sensibus percipi dicimus; talia sequuntur ea, quæ non sensibus ipsis percipi dicuntur, sed quodam modo sensibus; ut hoc: Illud est album, hoc dulce, canorum illud, hoc bene olens, hoc asperum. Animo jam hæc tenemus comprehensa, non sensibus. Ille²⁸ deinceps e-

Tom. II.

C

quus

²⁷ In quo Cyrenaici solo putant veri esse iudicium, quia sentiatur] Hunc tactum Lucetius in libro II. *tactum animi*; Plutarchus initio lib. V. *ὑποτονικῶς*, etiam *ἰνδακτῶς* appellavit. Sentiatur igitur hic aliquis, potius quam *sentiatur*, putet esse legendum: cur enim tactus, ut ceteri quoque sensus quos hic enumerat, quos sentire dicit, non item dicitur *sentiatur* probabilibus, quam *sentiatur*? Et sane quæ sentiuntur, e sententia Cyrenaicorum sunt permotiones animi duæ, & quidem solæ, dolor & voluptas. Diogenes in Arisippo, *Δύο τὰς αἰσθητικῶν, πόθος ἔκ δόξης*. Et Aristocles apud Eusebium ait illis esse *αἰσθητικῶν τὰς αἰσθητικῶν*. Et de Arisippo nominatim, *τῆρας ἁπλῆς τῶν αἰσθητικῶν αἰσθητικῶν τῶν αἰσθητικῶν*. Id est, opinor, has permotiones aiebat solum sentire nos. Nisi etiam intelligi potest passive dictam *Tactus doloris*, & *voluptatis* pro *voluptate ac dolore quibus afficimur*: ut in Orat. pro Cælio: *Si quem forte inveneritis, qui aspernatur pulchritudinem, non adore, non tactu, non sapore capitur, & quæ sunt huiusmodi, ut & sentire, & sentiiri significet. Faber.*

²⁸ Ille deinceps equus est, ille cavus] Lucullus e ratione Stoicorum primum posuit ea, quæ singuli sensus percipiunt, quæ propria eorum cuiusque iudicii sunt, ut album sensus videndi; sonus, aurium; & ita deinceps. Sequuntur quæ jam tenere nos animo dicit. *ἄσθητικῶς* efficit, quæ etiam *αἰσθητικῶς* vocatur a Stoicis, ut Plutarchus quoque nos monet in lib. xv. de Placitis philosophorum. *ἄσθητικῶς* ergo illa ab iis definitur apud eundem Plutarchum & alios, *ἄσθητικῶς ἢ ἀσθητικῶς*. Alexander Aphrodisiensis in lib. I. de Animo, illa impressio in animo ut fiat, exponit his verbis: *Ἀσθητικῶς ἔστι τὸ αἰσθητικῶς ἀσθητικῶς ἢ αἰσθητικῶς καὶ αἰσθητικῶς*, & quæ sequuntur. Ubi ille ostendit, ut hic Cicero, ex pluribus in animo impressis, & custodiis, exempli gratia, albis, genus ipsum posse nos cognoscere: ac visio aliquo alio singulari dicere, hoc est album. Hic vocatur a Plutarcho primus modus illius impressionis. Huius igitur secundus erit, Ciceroni tertius, quem adverbio deinceps intelligit; non de iis dicitur, quæ sint propria sensuum singulorum, sed de iis quæ vocant Græci *κοινὰ αἰσθητικῶν*.

quus est, ille canis. Cætera series deinde sequitur, majora nectens; ut hæc, quæ quasi expletam rerum comprehensionem amplectuntur: Si homo est, animal est, mortale, rationis particeps. Quo e genere nobis notitiæ rerum imprimuntur: sine quibus nec intelligi quidquam, nec quærî aut disputari potest.

Quod si essent falsæ notitiæ, (*ἔσθαι* enim notitiæ appellare tu videbare) si igitur essent hæ falsæ, aut ejusmodi visis impressæ, qualia visa a falsis discerni non possent: quo tandem his modo uteremur? Quomodo autem, quid cuique rei consentaneum esset, quid repugnaret, videremus? Memoria quidem certe, quæ non modo philosophiam, sed omnis vitæ usum omnesque artes una maxime continet, nihil omnino loci relinquatur. Quæ potest enim esse memoria falsorum? aut quid quisquam meminit, quod non animo comprehendit & tenet? Ars vero quæ potest esse, nisi quæ non ex una, aut ex duabus, sed ²⁹ ex multis animi perceptionibus constat? Quam ³⁰ si subtraxeris, qui distingues artificem ab inficio? Non enim fortuito hunc artificem dicemus esse, illum negabimus: sed cum alterum percepta & comprehensâ tenere videmus, alterum non item. Cumque ³¹ artium aliud ejusmodi

28, quæ communiter percipiuntur. Velut cum Socratem, aut Cleonem venientem, ut est apud Aristotelem, cernimus; non solum de colore judicat visus, sed etiam de magnitudine, cujus judicium est illi commune cum tactu; tum de motu, de statu, de forma, de numero, quæ communia eidem cum cæteris sensibus. His igitur coniungendis fiunt emanationes, e quibus rationis conclusio componitur; ut hic subiungit, *Si homo est; & quæ sequuntur. Idem.*

29 Sed ex multis animi perceptionibus constat.] Nihil quidem est hic mutandum. Non possum tamen quin te moneam hæc sumpta esse ex illa nota definitione artis; cujus auctores vetus interpres Hermogenis Stoicos esse testatur est. *Τέχνη ἐστὶ σύνθεσις ἐργασμάτων ἕκαστον ἐργασματικῶν πρὸς πάλῳ Ἐχρησίου τῆς οὐ τοῦ Βίῳ.* Multo minus celem te tam studiosum, ut Cicero illam definitionem in Latinum veterit nescio quo in libro. Diomedes conservavit initio lib. II. de Grammatica, ubi *artem Tullius*, inquit ille, *hoc*

modo definit: Ars est præceptionum exercitarum collectio, ad unum exitum vitæ utilem pertinentium. Apud interpretem Hermogenis tamen est, *Ἐκ ἀποδοχῆς τῶν ἐργασματικῶν*, ut apud Quintilianum, lib. II. cap. 17. *Ex perceptionibus exercitatis. Idem.*

30 Quam si subtraxeris.] *Leges quas, nempe perceptiones animi; quod etiam Cl. Walkerus vidit. Davistur.*

31 Cumque artium aliud ejusmodi genus sit &c.] Audi Quintilianum, Inst. Orat. lib. II. cap. 18. *Artium alia parte in inspectione, id est, cognitione & estimatione rerum; qualis est Astrologia, nullum exigens actum, sed ipsa res, cujus studium habet, intellectus contenta, quæ θεωρητικὴ vocatur: alia in agendo, quarum in hoc fuit est, & ipso actu perficitur, nihilque post actum operis relinquit, quæ πρακτικὴ dicitur; qualis est saltatio: alia in effectu, quæ operis, quod oculis subicitur, consummatione finem accipiunt, quam θεωρητικὴν appellamus, qualis est peditura. Vide & Joan. Woverlium Polym. cap. 3. Idem.*

genus sit, ut tantummodo animo rem cernat; aliud, ut molliatur aliquid & faciat: quomodo aut geometres cernere ea potest, quæ aut nulla sunt, aut intermolsi a falsis non possunt? aut is, qui fidibus utitur, explere numeros & conficere versus? Quod idem in similibus quoque artibus continget: quarum omne opus est in faciendo atque agendo. Quid enim est, quod arte effici possit, nisi is, qui artem tractabit, multa perceperit?

VIII. Maxime vero virtutum cognitio confirmat, percipi & comprehendi multa posse. In quibus solis inesse scientiam dicimus; quam nos non comprehensionem modo rerum, sed eam stabilem quoque atque immutabilem esse censemus: itemque sapientiam, artem vivendi, quæ ipsa ex sese habeat constantiam. Ea autem constantia si nihil habeat percepti & cogniti, quæro, unde nata sit & quomodo? Quæro etiam, ille vir bonus, qui statuit omnem cruciatum perferre, intolerabili dolore lacerari, potius quam aut officium prodatur, aut fidem, cur has sibi tam graves leges imposuerit, cum, quambrem ita oporteret, nihil haberet comprehensi, percepti, cogniti, constituti? Nullo igitur modo fieri potest, ut quisquam tanti æstimet æquitatem & fidem, ut ejus conservandæ causa nullum supplicium recuset, nisi iis rebus assensus sit, quæ falsæ esse non possunt.

Ipsa vero sapientia, si se ignorabit, sapientia sit, necne: quo modo primum obtinebit nomen sapientiæ? Deinde quo modo suscipere aliquam rem, aut agere fidenter audebit, cum certi nihil erit, quod sequatur? Cum vero dubitabit, quid fit extremum & ultimum bonorum, ignorans quo omnia referantur, qui poterit esse sapientia?

Atque etiam illud periculum est, constitui necesse esse initium, quod sapientia, cum quid agere incipiat, sequatur; idque initium esse naturæ accommodatum. Nam aliter appetitio (eam enim esse volumus *ὀρεσθῆναι*) qua ad agendum impellimur, & id appetimus quod est visum, moveri non potest. Illud autem, quod movet, prius oportet videri eique credi: quod fieri non potest, si id, quod visum erit, discerni non

poterit a falso. Quomodo autem moveri animus ad appetendum potest, si id, quod videtur, non percipitur, accommodatumne naturæ sit, an alienum? Itemque, si, quid officii sui sit, non occurrit animo, nihil unquam omnino ager, ad nullam rem unquam impelletur, nunquam movebitur. Quod si aliquid aliquando acturus est, necesse est id ei verum, quod occurrit, videri.

Quid? quod, si ista vera sunt, ratio omnis tollitur, quasi quædam lux, lumenque vitæ; tamenne in ista pravitare perstabitis? Nam quærendi initium ratio attulit, quæ perfecit virtutem, cum esset ipsa ratio confirmata quærendo. Quæstio autem est appetitio cognitionis: quæstionisque finis, inventio. At nemo invenit falsa: nec ea, quæ incerta permanent, inventa esse possunt: sed, cum ea, quæ quasi involuta fuerunt, aperta sunt, tum inventa dicuntur. Sic ³² & initium quærendi, & exitum percipiendi & comprehendendi tenet. Itaque argumenti conclusio, quæ est Græcè ἀποδείξις, ita definitur: Ratio ³³, quæ ex rebus perceptis ad id, quod non percipiebatur, adducit.

IX. Quod si omnia visa ejusmodi essent, qualia isti dicunt, ut ea vel falsa esse possent, neque ea posset ulla notio discernere: quo modo quempiam aut conclusisse aliquid, aut invenisse diceremus? aut quæ esset conclusi argumenti fides? Ipsa autem philosophia, quæ rationibus progredi debet, quem habebit exitum? Sapientia vero quid futurum est? quæ neque de se ipsa dubitare debet, neque de suis decretis, quæ philosophi vocant δόγματα: quorum nullum sine scelere prodii poterit. Cum enim decretum proditur, lex veri rectique proditur. Quo e vitio & amicitiarum proditioes & rerum publicarum nasci solent. Non potest igitur dubitari, quin decretum nullum falsum possit esse; sapientique satis non fit, non esse falsum, sed etiam stabile, fixum, ratum esse debeat: quod movere nulla ratio queat. Talia autem neque esse, neque

³² Sic & initium quærendi] Lege cum Walkero nostro, sic ratio & initium &c. Nam vox illa nec subintelligi, nec ex superioribus repeti commode potest. Deinde, ubi

exitus, malim exitum. Idem. ³³ Ratio, quæ ex rebus perceptis &c.] Vide Laetium, vii. 45. Idem.

que videri possunt eorum ratione, qui illa visa; e quibus omnia decreta sunt nata, negant quidquam a falsis interesse.

Ex hoc illud est natum, quod postulabat Hortensius, ut id ipsum saltem perceptum a sapiente diceretis, nihil posse percipi. Sed Antipatro hoc idem postulanti cum diceret, ei, qui affirmaret nihil posse percipi, consentaneum esse unum tamen illud dicere percipi posse, ut alia non possent, Carneades acutius resistebat. Nam tantum abesse dicebat, ut id consentaneum esset, ut maxime etiam repugnaret. Qui enim negaret quidquam esse, quod perciperetur, eum nihil excipere. Ita necesse esse, ne id ipsum quidem, quod exceptum non esset, comprehendi & percipi ullo modo posse.

Antiochus ad istum locum pressius videbatur accedere. Quoniam enim id haberent Academici decretum (sentitis enim jam hoc me δόγμα dicere) nihil posse percipi; non debere eos in suo decreto, sicut in cæteris rebus, fluctuare, præsertim cum in eo summa consisteret. Hanc enim esse regulam totius philosophiæ, constitutionem veri, falsi, cogniti, incogniti: quam rationem quoniam susciperent, docereque vellet, quæ a quovis accipi oporteret, & quæ repudiari, certe hoc ipsum, ex quo omne veri falsique judicium esset, percipere eos debuisset. Etenim duo esse hæc maxima in philosophia, judicium veri, & finem bonorum: nec sapientem posse esse, qui aut cognoscendi initium ignoret, aut extremum expetendi; ut, aut unde proficiatur, aut quo perveniendum sit, nesciat. Hæc autem habere dubia, neque his ita confidere, ut moveri non possint, abhorre a sapientia plurimum.

Hoc igitur modo potius erat ab his postulandum, ut hoc unum saltem, percipi nihil posse, perceptum esse dicerent. Sed de inconstantia totius illorum sententiæ, si ulla sententia cujusquam esse potest nihil approbantis, sit ³⁴, ut opinor, dictum satis.

X. Sequitur disputatio copiosa illa quidem, sed paulo abstrusior. Habet enim aliquantum a physicis: ut verear, ne

³⁴ Sic, ut opinor] Vel sequenda est Mf. ut opinor. Et ita sane dat codex regius. I. Cantab. fides, sicut opinor, quod nos fecidem. quod in eorum sententia non est: vel deleta prima vocula referendum,

maiores largiar ei, qui contra dicitur est, libertatem & licentiam. Nam quid ³⁵ eum facturum putem de abditis rebus & obscuris, qui lucem eripere conetur? Sed disputari poterat subtiliter, quanto quasi artificio natura fabricata esset primum animal omne: deinde hominem maxime: quæ vis esset in sensibus: quemadmodum ³⁶ prima visa nos pellerent: deinde appetitio ab his pulsa sequeretur: tum ut sensus ad res percipiendas intenderemus. Mens enim ipsa, quæ sensuum fons est, atque etiam ipsa sensus est, naturalem vim habet, quam intendit ad ea, quibus movetur. Itaque ³⁷ alia visa firripit,

³⁵ Quid eum facturum putem de abditis rebus & obscuris, qui lucem eripere conetur? Prætermissam hic esse vocem clarissimis arbitrator a proptere librario: ut fere fit. Pafserat.

³⁶ Quemadmodum prima visa &c.] Legendum fortasse est primo visa &c. ut primo & deinde inter se respondeant. Omnino neque prima visa neque secunda dicuntur. Præterea ubi libri vulgati habent nos pellerent legendum eos pellerent. Eos autem, videlicet sensus. Lambinus. Prima non magis hic Lambinus aut quemquam offendere debuit, quam apud Maronem in illis: Cui prima frenantem Fudit equum tellus; aut. Consulit imperium hic primus sensusque secures Accipiet. Nec magis necesse fuit pro nos legere eos, ut referatur ad sensus: de sensibus enim nominatim subiungitur, Tum ut sensus ad res percipiendas intenderemus; mens enim ipsa &c. Illud fortasse magis animadvertendum, quod hic minus videtur magis animadvertendum Stoici, servatus esse; quem servabit ipse infra, quo in loco visum primum ponit; & deinde assensum: postremo appetitionem. Primum, inquit, videri oportet, in quo sit etiam assensus; dicunt enim Stoici sensus ipsos assensus esse; quos quoniam appetitio consequatur, actionem sequi. Et sic Alexander, cui non minus videtur Stoicorum, quam Aristotelis fuisse decreta cognita, ait in lib. I. de Animo, Επειτα πῶς ἐν τῷ αἰσθητικῷ συγγενεῖται, ὡς καὶ ἐν τῷ συγγενεῖται ἐμῶν. Sed Plutarchus in Colotem eundem ordinem posuit, quem Cicero in his verbis, Τῶν περὶ ψυχῆς κινήσεων ὅσων, αἰσθητικῶν, καὶ ἐπιθυμῶν, καὶ συγγενεῖται. Quæ postea hoc eodem ordine omnia persequitur, credo, quod ita conjuncte sicut posteriores hi duo motus as-

sensus & appetitio, ut ratione quadam magis, quam tempore distinguantur. Faber. Eam sectionem temere defendit Petr. Faber, qui soluta ligatæque orationis charactere non distinxit. Certe necessaria profus est hæc Lambini conjectura, primo visa, quam ex emendatione præ se fert regius nosser. Davisus.

³⁷ Itaque alia visa sic arripit, ut his statim utatur: aliqua sic recondit, e quibus memoria oritur] Locus hic ut doctissimos viros fatigaverit, nihil est necesse dicere. Lambinus reliquit inane spatium, quod ipse nullis verbis explere conatus est; at ego una litera C hic plus esse existimo; (nam particula sic, quia sine redditione est, hic ferri nullo modo potest) quæ litera si in A mutetur, nihil quisquam hic, opinor, aut deesse aut superesse dixerit. Cicero duo visorum genera hic facit; alia quibus mens statim utitur; alia quæ recondit, ut reserret scilicet, & his utatur postea, cum erit usus. Sic Plutarchus in libro, quem inscripsit περὶ τῶν ἰσθμῶν ἀποκρίσεων, dividit νόσους in κινήσεις, & ἐπιθυμίας, quæ verba Stoicorum sunt, quæ idem Plutarchus in ipsorum repugnantia explicat, nominatim in verbis κινήσις & ἐπιθυμία; & Philo Judæus in lib. regi τῶ ἱεραίου Νῆα, qui κινήσις hic interpretatur ἐπιθυμία, ut ἐπιθυμία ἀφύπνου. Utrumque sic ostendit exemplo artificis, ut sit ἀρτιεὶς ἐχέτω, cum ex arte non agit, & κινήσει cum agit, nec reconditam mente modo tenet artem, sed ea utitur: quomodo Cicero ipse in lib. III. de Finibus κινήσεις; aut πῶς οὐ κινήσει, veritatem que sunt in effectu, ut ἐχέτω, quæ sunt sine effectu; ut hic αἰσθητικῶν (quas a Stoicis etiam αἰσθητικῶν Plutarchus appellat dicit, & appellat ipse νόσους, ut paulo ante retuli) κινήσεις;

pit, ut his statim utatur: aliqua sic recondit; e quibus memoria oritur. Cætera autem similitudinibus ³⁸ constituit: ex quibus efficiuntur notitiæ rerum: quas Græci tum ἐνοίας, tum προληψίς vocant. Eo cum accessit ratio argumentique conclusio, rerumque innumerabilium multitudo; tum & perceptio eorum omnium apparet, & eadem ratio perfecta his gradibus ad sapientiam pervenit.

Ad rerum igitur scientiam vitæque constantiam aptissima cum fit mens hominis, amplectitur maxime cognitionem: & istam *κατάληψιν*, quam, ut dixi, verbum e verbo exprimentes, comprehensionem dicemus, cum ipsam per se amat, (nihil est enim ei veritatis luce dulcius) tum etiam propter usum. Quocirca & sensibus utitur, & artes efficit, quasi sensus alteros: & usque eo philosophiam ipsam corroborat, ut virtutem efficiat, ex qua re una vita omnis apta sit. Ergo hi, qui negant quidquam posse comprehendi, hæc ipsa eripiunt vel instrumenta, vel ornamenta vitæ: vel potius etiam totam vitam evertunt funditus, ipsiisque animal orbant animo: ut difficile sit de temeritate eorum perinde ut causa possulat, dicere.

Nec vero satis constiture possum, quod sit eorum consilium, aut quid velint. Interdum enim cum adhibemus ad eos orationem hujusmodi: Si ea, quæ dispentur, vera non sint, tum omnia fore incerta; respondent: Quid ergo istud ad nos? num nostra culpa est? naturam accusa, quæ in profun-

visa quibus mens statim utitur; ut ἀνοικνωμένης que recondit. Aperta res: ipse tamen addit quasi, molliendæ metaphora causa, si cui verbum Latinum recondit, quod tamen Græco verbo proprie respondet, hic videretur durius: quod verbum ubi proprie dicatur a Latinis, notum. Lego igitur, & quidem fidenter: Alia visa sic arripit, ut his statim utatur: alia quasi recondit, e quibus memoria oritur. Nam quod ex reconditis illis visis memoriam oriri dicit, idem pene eisdem verbis dicit Alexander de illo viso, & quasi nota impressa, quæ in animo relinquuntur, quam *πρόληψιν* supra Stoicos appellare diximus. Τῆς μνήμης, inquit, ἡδὲ τῶν ἐπιθυμῶν ἀπὸ

γίνεται τῶν ἐπιθυμῶν, καὶ τὸ πῶς ἀπὸ τῶν ἀνοικνωμένων ἀνοικνωμένης ἔσται. Et sic Plutarchus ait apud Stoicos κινήσεις αἰσθητικῶν καὶ ἐπιθυμῶν τινῶν Faber.

³⁸ Similitudinibus constituit] An inductionibus, id est, ἐπαγωγῆς? Ex singularibus similibus generalia colligit: hic olor est albus: ille etiam albus est: & alius hic albus: ergo omnis olor albus. Hæc nix alba: & hæc, & illa: ergo nix omnis alba. Hæc inductio est ex partibus similibus totum quodam modo constituens; quod ἐνοία & προληψίς Stoicis, Latine notio. Vide Plur. de Placit. IV. 11. *Quæstus*. a Constituit] Viâ. *construit*.

fundo 39 veritatem, ut ait Democritus, penitus abstruserit. Alii autem elegantius, qui etiam queruntur, quod eos infimulem omnia incerta dicere: quantumque interfit inter incertum, & id, quod percipi non possit, docere conantur, eaque distinguere. Cum his igitur agamus, qui hæc distinguunt illos, qui omnia sic incerta dicunt, ut, stellarum numerus par an impar sit, nescitur, quasi desperatos aliquos relinquamus. Volunt enim (& hoc quidem vel maxime animadvertetam vos moveri) probabile aliquid esse & quasi verisimile, eaque se uti regula & in agenda vita, & in quaerendo ad differendo.

XI. 40. Quæ ista regula est veri & falsi, si notionem veri & falsi, propterea quod ea non possunt internosci, nullam habemus? Nam, si habemus, interesse oportet, ut inter rectum & pravum, sic inter verum & falsum. Si nihil interest, nulla regula est: nec potest is, cui est visio veri falsique communis, ullum habere iudicium, aut ullam omnino veritatis notam. Nam, cum dicunt, hoc se unum tollere, ut quidquam possit ita videri, ut non eodem modo falsum etiam possit ita videri, cætera autem concedere: faciunt pueriliter. Quo enim omnia iudicantur, sublato, reliqua se negant tollere: ut, si quis quem oculis privaverit, dicat, ea, quæ cerni possent, non se ei ademisse. Ut enim illa oculis modo cognoscuntur, sic reliqua visis: sed propria veri, non communi veri & falsi nota. Quamobrem, a five 41 tu probabi-

39 In profundo veritatem, ut ait Democritus, penitus abstruserit. J. Respicit ad illius estatum, quo pronuntiavit ad 8000 anni dand. Sicut. Vide Laertium, lib. IX. §. 72. Laertianus Epit. cap. 40. Democritus in profundo quodam puteo demersam veritatem sacre testatur. Vide sic & Inst. Div. lib. III. cap. 28. 13. & cap. 30. 6. Davissus.

Lambinus. Mihi simul ac Lambino librario videntur adsumpta hæc voces. Regula, quam dicit, est ea πειθαρχεῖν, seu verisimilitudinis, qua se uti dicunt Academici. Davissus.

a Lamb. five tu probabilem visionem, & que non impediatur; five improbabilem, & que impediatur, ne Carneades

41 Sive tu probabilem visionem, five improbabilem & que non impediatur. J. Ut ad hujus philosophiæ rationem, & ad verba Græca & Latina minus trita aliquot, egregius erat hic locus: ita male a librariorum, aut a lectoribus, aut a correctoribus acceptus est. Non hic divisio est illa visio in pro-

abilem visionem, five improbabilem & quæ non impediatur, ut Carneades volebat, five aliud quid proferes, quod sequare: ad visum illud, de quo agimus, tibi erit revertendum. In eo autem, si erit communitas cum falso, nullum erit iudicium, quia proprium in communi signo notari non potest. Sin autem commune nihil erit, habeo, quod volo. Id enim quaero, quod ita mihi videatur verum, ut non possit idem falsum videri.

Tom. II.

D

Simi-

diatur cum dicit; verit πειθαρχεῖν & ἀπεργασίας: reliqui πειθαρχεῖν; quod postea cum repetit, reddit, ut iam diximus, quod ex circumspectione aliqua, & accurata consideratione visum sit, ἀπεργασίας reliquit; ut intelligatur ipsum utrumque pro eodem accipere: ut Galenus etiam πειθαρχεῖν & ἀπεργασίας conjuncte posuit: ἀπεργασίας igitur est hic ἀπεργασίας, ut Suidas etiam addita præpositione contrariæ significationis ἀπεργασίας exponit ἐναντίον. Et Plutarchus in lib. περὶ οὐρανῶν, cum dicit τὸ πειθαρχεῖν & ἀπεργασίας, & ἀπεργασίας βίον, ut aliis pleurique in locis, hoc nomine non aliter utitur. At πειθαρχεῖν est in glossis veteribus distrahare; & quidem distrahare & impedire dici promiscue unus locus apud Casarem primo libro de Bello Civili, quem tu atreate legisti, satis docere poterit: Subjicitur Metellus tribunus plebis ab inimicis Casaris, qui hanc rem distrahatur, reliquisque res, quas agere instituerat, impediatur. Ut nihil sit apertius, quam ἀπεργασίας in epist. ad Corinth. I. c. 7. veterem interpretem, cum verit sine impedimento, optime atque eruditissime verificatum sic esse verissime, atque ego te hic quasi Græce doceam; πειθαρχεῖν est præter cætera & πει- five πειθαρχεῖν, ut interpretantur veteres. Cicero lib. II. de Finibus regionum historiam dixit; verbum scilicet geographicis in usu frequens, ut πειθαρχεῖν Budoxi, Hecatei, aliorum. Idem verbum quoque πειθαρχεῖν utuntur pro ἀπεργασίας. Docet Eusebium præfatione commentariorum in Dionysium, id esse non modo ἀπεργασίας & ἀπεργασίας, describere ac metiri regiones; sed accipi etiam pro ἀπεργασίας. Ut Cicero verat circumspicere & accurato considerare, eodem pertinet; & tu vides profecto jam pridem si debere scribi, five probabilem & que non impediatur? Deinde probabilem, & que non impe-

Lambinus. Mihi simul ac Lambino librario videntur adsumpta hæc voces. Regula, quam dicit, est ea πειθαρχεῖν, seu verisimilitudinis, qua se uti dicunt Academici. Davissus.

a Lamb. five tu probabilem visionem, & que non impediatur; five improbabilem, & que impediatur, ne Carneades

41 Sive tu probabilem visionem, five improbabilem & que non impediatur. J. Ut ad hujus philosophiæ rationem, & ad verba Græca & Latina minus trita aliquot, egregius erat hic locus: ita male a librariorum, aut a lectoribus, aut a correctoribus acceptus est. Non hic divisio est illa visio in pro-